

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDE UYGULANAN GELENEKSEL YÜKSEK BASKİRESİM TEKNİKLERİNE ALTERNATİF OLABİLECEK TEKNİK ÖNERİLERİ ¹

Öğr. Gör. Dr. Tezcan BAHAR²

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye

Özet

Bu araştırma Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerine uygulanan geleneksel yüksek baskıresim tekniklerine alternatif olabilecek tekniklerin ortaya konmasını amaçlayan bir çalışmadır. Güzel Sanatlar Eğitimi bölümleri baskıresim derslerindeki teknikler, okulların sahip olduğu baskıresim atölyesi donanımı ve imkânları doğrultusunda öğretilmektedir. Bu araştırma atölye imkânlarının kısıtlı olduğu okullarda yapılabilecek alternatif yüksek baskıresim teknikleri ve bu tekniklerde kullanılabilir malzemelerle ilgilidir. Geliştirilen ve uyarlanan alternatif yüksek baskıresim teknikleri, Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerindeki öğrencilere yöneliktir. Söz konusu bu öğrenciler, birer görsel sanatlar öğretmeni adayıdır. Bu nedenle alternatif tekniklerin muhatabının ilk, orta ve lisedeki öğrencilerin olduğunu da söyleyebiliriz. Araştırmada yüksek baskıresim tekniği ile yapılan denemeler sonucunda dakota, kapron ve köpük gibi malzemeler denenmiş ve bu malzemelerden yüksek baskıresim tekniğinin gerektirdiği standartta olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu malzemeler geleneksel yüksek baskıresim teknikleri ve malzemelerden bazı farklılıklar göstermektedir. Araştırmada bu farklılıklar belirtilerek alternatif malzeme ve teknikler ile geleneksel yüksek baskıresim tekniklerinin farklılıkları ortaya konmuştur. Alternatif malzemelerin zaman, maliyet, sağlık ve güvenlik açısından avantajlarının olduğu tespit edilmiş ve bu avantajları araştırma içerisinde belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Baskıresim, Yüksek Baskıresim, Alternatif, Sanat Eğitimi

TECHNICAL RECOMMENDATIONS THAT MIGHT BE AN ALTERNATIVE TO TRADITIONAL RELIEF PRINTING TECHNIQUES APPLIED IN FINE ARTS EDUCATION DEPARTMENTS

Abstract

The present study aims to determine the techniques that might be an alternative to the traditional relief printing techniques that are applied in Fine Arts Education Departments. The techniques in printmaking courses are taught according to the printing facilities of the departments at Fine Arts Education faculties. This study is about alternative relief printing techniques that may be used in departments where the facilities are limited and the materials which may be used in these techniques are scarce. The alternative relief printing techniques that are developed and adapted are for students who study at Fine Arts Education Departments. These students are candidates for becoming visual arts teachers. For this reason, we may argue that the first, middle and high school students are intended to be addressed with these alternative techniques. As a result of the experiments that were done with relief printing techniques in the study, materials like dakota, kapron and foam were tried; and positive results were obtained with these materials as that are required by relief printing technique. These materials show some differences from the traditional relief printing techniques and materials. The differences between these alternative materials and techniques and the traditional relief

¹ Bu makale Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Uygulanan Geleneksel Baskıresim Tekniklerine Alternatif Olabilecek Teknik Önerileri" konulu doktora tezinden türetilmiştir.

² Sorumlu yazar: tezcanbahar@gmail.com / doi: [10.22252/ijca.562369](https://doi.org/10.22252/ijca.562369)

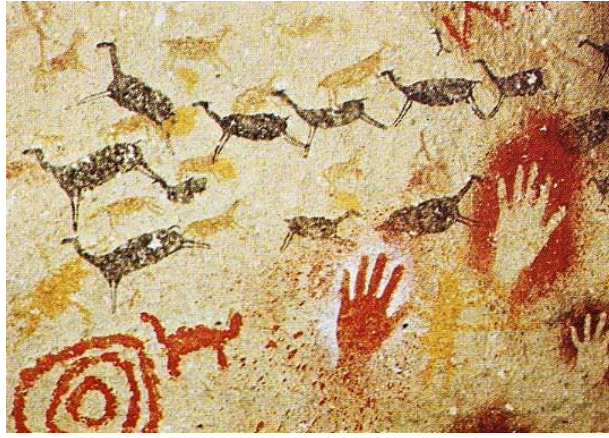
printing techniques were demonstrated in this study. It was determined that alternative materials have advantages in terms of time, cost, health and safety, which were mentioned in detail in the study.

Keywords: Printmaking, Reliefprinting, Alternative, Fine Art Education

1.Giriş

Sanat kavramı içinde ele aldığımız pek çok alanın başlangıcı olarak kabul ettiğimiz mağara duvarlarındaki resimler baskiresim sanatının da başlangıcı olarak edilir. Mağara duvarlarındaki bu yabansı başlangıçlar baskiresimin gerektirdiği temel prensiplerin hepsini barındırmaktadır. Kalıp olarak kullanılan bir el, yüzey olarak kullanılan duvar ve boya; bütün bunlar baskiresim tekniklerinin temelini oluşturmaktadır (Resim 1). Zaman içinde çoğaltma düşüncesi baskiresim tekniklerinin ortaya çıkmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur.

Resim 1. Altamira Mağarası, İspanya, M.Ö.22000 dolayları (Wordpress, 2018)

“Çeşitli araç ve malzeme kullanarak doğrudan veya kalıplar yolu ile kâğıda veya benzeri malzeme üzerine sanatçı tarafından yapıp basılan resimlere “özgün baskı resim” denir” (Aslier, 1989: 7). “Belirli sayıda basılan, sanatçısı tarafından imzalanmış ve kalıbı baskı bitiminde yok edilen bu resimler, yararlanılan gereç ve tekniklerle oluşturulan yaratma olayı sırasında özgünlük kazanırlar” (Atar, 1993: 93). Günlük hayatta sık sık karşılaştığımız fotokopiler, fotoğraflar, kaşeler ve damgalar birer baskıdır. Bunların ortak bir özelliği vardır; hepsinde çoğaltılabilir bir özellik taşır. Ülkemizde “baskiresim” sözcüğü ilk kez 1972’de Prof. Mustafa Aslier tarafından kullanılmıştır. “Baskiresim” günümüzde “Özgün Baskı Resim”, “Özgün Baskiresim” ve “Baskı Sanatları” gibi kelimelerle de adlandırılmaktadır. Özgün; asıl olan ve yaratıcısının elinden çıkan bir fikir bir üründür. Özgünlük kavramı “ düzenlemeye, röprodüksiyona, çeviriye, kopya ürüne karşıt olarak kullanılır. Özgün olan, sık rastlanmayandır, sıradan olmayandır ve alışlagelen değildir” (Şatır, 1996: 37). Bu araştırmada çoğaltım amaçları bir eserden ziyade bir çalışmayı hedeflediği için araştırmacı tarafından “Özgün baskiresim” yerine “Baskiresim” kelimesinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Grafik sanatların bir kolu olan baskiresimin tarihsel gelişimi ele alındığında, Sümerler ve Asurluların baskiresim tekniklerine ilişkin ilk örnekler veren topluluklar olduğunu görüyoruz. Silindir üzerine oyulmuş mühürleri kil üzerinde döndürerek iz bırakmasına dayanan bir teknik geliştirmişleridir. “Bugünkü biçimiyle ilk kez ağaç kalıp üzerinden baskı almanın, Mısır ve Mezopotamya’ da kumaş süslemesinde kullanılarak başladığını biliyoruz.” (Tunç, 2004: 102). Mısır ve Babililer ağaç üzerine oydukları şekiller üzerine boya vererek kalıp oluşturmuşlar ve bu kalıpları mühür olarak kullanmışlardır. Çin’de kâğıdın bulunmasından sonra tahta kalıplar üzerine su bazlı boyalar kullanılmış ve bu kalıplar kâğıt ve kumaş üzerine basılmıştır (Akalan, 2000: 2). Kâğıt ve kumaş üzerine basılan bu ilk baskılar tamamen yazıdan oluşmaktadır ve bir tür tanıtım ve çoğaltma aracı olarak kullanılmışlardır. Zaman içinde kullanım alanı genişler ve XV. Yüzyıl’dan başlayarak resim sanatçılarının sanat niteliği taşıyan baskiresimler yapmasıyla gelişimini sürdürür. Sanatçıların büyük bütçeler ayırmadan çalışmalarını çoğaltabilmeleri ve bu çalışmalarını çok daha fazla

kişiyle paylaşma imkânına sahip olmaları baskıresim sanatını gelişmesine neden olmuştur. Baskıresim sanatının diğer plastik sanatlar ile karşılaştırıldığında teknik bilgi, malzeme bilgisi, deneysellik ve yaratıcılık bakımından oldukça zengin bir disiplin olduğu söylenebilir. Baskıresim sanatında kullanılan malzeme ve uygulanan teknikler öğrencilere çok zengin bir anlatım olanağı sunmakta ve yaratıcılıklarını önemli ölçüde geliştirmektedir. Baskıresim teknikleri ilköğretim birinci kademesinden Güzel Sanatlar Eğitimindeki öğrencilere kadar eğitimin her kademesinde uygulanabilecek teknikleri barındırmaktadır. Baskıresim tekniklerinden amaçlanan verimi almak için öğrencilerin yaş düzeyine ve sınıfın fiziksel yapısına göre planlama yaparak tekniklerin uygulamasına geçilmelidir. Baskıresim eğitiminin en önemli amaçlarından biri öğrencilerin farklı malzemeler kullanmalarını sağlayarak yaratıcılıklarını gelişmesini sağlamaktır.

Sanat eğitiminin içinde önemli bir yeri olan baskıresim eğitimi diğer alanlara göre bazı farklılıklara sahiptir. Malzeme ve atölye gereksinimi diğer alanlara göre çok daha fazladır. Pres, baskı boyası ve kâğıt gibi en temel malzemeler olmadan bu alanda üretim yapılamamaktadır. Günümüzde tam donanımlı baskıresim atölyeleri okulların birçoğunda bulunmamaktadır. Bu durumda yetersiz atölye ve araç gereç eksikliği nedeniyle öğrenciler çok yüzeysel anlamda çalışmalar yapmaktadırlar.

Teknoloji, doğasındaki hızlı gelişimle hayatımıza yeni malzemeler, yeni sistemler, yeni düşünceler sunmakta ve yaşantımızın bir parçası haline getirmektedir. Tüm yaşam alanlarında bu gelişimin etkisini görmekteyiz. Baskıresim de bu gelişmelerin dışında kalmamalı, teknoloji ve artan malzeme çeşitliliğinden yararlanmalıdır.

1.1. Yüksek Baskıresim

Yüksek baskıresim ağaç, linol, plastik levhalar, kontrplak gibi kalıpların çeşitli oyma aletleri ile oyularak, oyulmayan bölümlere merdane ile boya verilerek yapılan bir baskıresim tekniğidir. Yüksek baskıresim ya da rölyef baskıresim en eski baskıresim tekniğidir. Tarih öncesi devirlerde mağara duvarlarına yapılan el izlerinin yüksek baskıresimin ilk örnekleri olarak kabul etmek mümkündür. Yüksek baskıresimin ortaya çıkışıyla ilgili kesin bilgi vermek mümkün değildir. Günümüze kadar ulaşmış en eski yüksek baskıresimlere baktığımızda Çin'de ve Avrupa'da örneklerine rastlamak mümkündür. Avrupa'nın günümüze ulaşmış en eski baskıları yaklaşık 1400'lerden kalmaz. Bunlar dinsel konuların işlendiği ağaç oymalardır ve standartlarının gerek sanat gerekse teknik olarak çok ileri düzeyde olmalarından dolayı, sırf Avrupa'da bu tür bloklarda yapılan ilk baskı denemelerinin çok daha gerilere gittiğini rahatlıkla düşünebiliriz (Brunner, 2001: 18).

1.2. Ağaç Baskı Sanatı ve Tekniği

Ağaç elyafı yönünde kesilmiş tahta kalıplarla yapılan oyma ve basma tekniğidir. Çeşitli tipte ağaçlar kullanılabilir; armut ağacı belki de en çok tutulandır. Desen yüzeyinin kusursuz bir düzlem haline getirilmiş tahta üzerine tersten aktarılarak ya da yapıştirilerek, baskıda düzgün şekilde çıkması sağlanır. Baskıda çıkmaması istenen alanlar keskin ve iyi bilenmiş U ve V biçimindeki bıçaklarla yontulup alınır. Ağaç baskının erken dönemlerinde desenin bizzat ağaç oymacısı tarafından yapılması ender görülen bir durumdur. Ağaç üzerine deseni sanatçı yapar ve oyma işlemini işin ustası olan zanaatçıya bırakırdı. Örneğin, Albrecht Dürer dahi ağaç oymalarının hepsini kendisi oymamıştır (Brunner, 2001: 18; Atar, 1993: 85).

Baskı yapımı, hem mecazi hem de kelimenin tam anlamıyla kâğıt üzerinde bir izlenim bırakmakla ilgilidir. Başarılı ahşap sanatçıları, kalıcı bir anlam taşıyan ve kalıcı bir iz bırakan görüntüler oluşturmak için çizim, oyma ve baskı becerilerini kullanmışlardır. Baskı yapmak hem bir sanat hem de zanaattır; orijinal görüntüler yaratma sanatını ve onları baskıya dönüştürme zanaatını birleştirir. Tahtanın uzunluğu boyunca uzanan bir ağacın düz tarafına oyulmuş bir görüntüye ahşap oyma adı verilir. Ağaç oymada kullanılan kalıp ağaçtan diklemesine kesilerek elde edilir. Resim bir ağaç parçasının uçtaki parçasına kesilirse buna ahşap gravür denir. Ağaç gravürde kullanılan kalıp ağacın yatay olarak kesilmesinden elde edilir. Bu ayrım önemlidir. Ahşap oyma ve ahşap gravürü, her biri kendi materyalleri ve araçları olan iki ayrı tekniktir. Bununla birlikte, her ikisi de kabartma baskı süreçleridir (Walker, 2005: 35).

Ağaç baskıresim, tahta kalıbın doğal yapısı nedeniyle baskı teknikleri içinde önemli bir yere sahiptir. Ağaç oyma olarak da adlandırılan ağaç baskıresim bilinen en eski baskıresim tekniğidir. İngilizce woodcut, wood engraving, Fransızca gravure bois, Almandaca holzschnitt olarak adlandırılmaktadır. Woodcut ağaç oymayı nitelerken wood engraving ağaç gravürü nitelermektedir. Ağaç gravürde çok ayrıntılı baskılar

gerçekleştirilir. Ağaç gravürler genellikle sert dokulu ağaçlara yapılır. Ağaç gravüre en uygun olan ağaç sert ve sıkı bir yapıya sahip olan şimşirdir. Şimşir dışında elma, armut, ceviz, kiraz gibi sert ağaçlar da kullanılabilir. “Bu tekniği İngiliz Gravürcü Thomas Bewick (1753-1828) çok titiz bir gerçeklikle uygulamış ve tanınmasını sağlamıştır. Daha sonra ünlü ustaların yapıtları bu teknikle resimli kitap ve süreli yayınlarda basılmıştır. Blake, Daumier, Gustave Dore, Grandville bu ustalardan birkaçıdır” (Atar, 1993: 86). Resim etkisindeki ilk ağaç baskı, Çin’de M.S. 868 yılına Wang Chieh tarafından basılan "Diamond Sutra Öğretisi" adındaki baskıdır (Resim 2). Kâğıt ve ipek üzerine baskıda, Çinlilerin çok erken bir tarihe sahip olduğu bu eserden anlaşılmaktadır (Akalın, 2000: 2).

Resim 2. "Diamond Sutra Öğretisi" M.S. 868 (Booksfact, 2018).

Çin’de başlayan ağaç baskiresim sanatı keşişler tarafından Japonya’ya getirilmiş ve burada ağaç baskiresim tarihinde önemli bir yere sahip olan “Ukiyo-e” baskı sanatının gelişmesinde etkili olmuşlardır. Ukiyo-e ağaç blok baskı sanatı, 17. yüzyılın ortasından 19. yüzyılın ortasına kadar (Edo döneminden Meiji dönemine) Japonya’da gelişmiş XIX. yüzyılın ikinci yarısında empresyonistler tarafından keşfedilip göklere çıkarılmış, Gauguin ve Munch’u ağaç baskıya özendirmiş, daha sonra da ekspresyonistlere ilham kaynağı olmuştur. Baskılar ve resimler, tüccarların satın aldığı, kaygıdan uzak, hayatın güzelliklerini betimlemesinden dolayı "değişen dünyanın resimleri" Ukiyo-e olarak adlandırılmıştır (Koçak, 2002: 141; Öztuna, 2007: 82)

Doğudaki baskı sanatının gelişmesinden birkaç yüzyıl sonra, doğu ile batının ticari ve diğer ilişkilerinin gelişmesi sonucu, kâğıt ve mürekkep “ağaç kalıpla basma tekniği” için batıya getirilmiştir. Kâğıdın doğudan 12. Yüzyılda İspanya’ya getirildiği bilinmektedir. Ancak İtalya, Fransa ve Almanya’da 14. Yüzyılda büyük miktarlarda üretilmeye başlanmasından sonra ağaç baskı sanatı gelişmeye ve yayılmaya başlamıştır. Batı Avrupa’da oyulmuş tahta veya metal levhadan ilk kez hangi tarihte baskı yapıldığı henüz bilinmemekle beraber bu yöntemler 15. Yüzyıl Avrupa’nın bazı ülkelerinde kullanılıyordu. Bazı kaynaklara göre Avrupa’da en eski ağaç baskı “Bois Protat” adlı çarşıya gerilme bölümünden bir sahnenin simgelendiği yapıttır. 14. Yüzyılın sonlarına aittir ve 1899 yılında Fransa’da bulunmuştur. Bu devirden kalan örneklerle dayanarak tahta baskıların metal baskılardan daha önce, asitle yedirme tekniğinin ise bu iki teknikten daha sonar yapıldığı ileri sürülebilir. Tahta kalıplar dini, astrolojik ve politik broşürlerde kullanıldı. Ortaçağda dini resimler ve oyun kartları basıldı. Matbaanın icadından sonra ağaç oymaları tipografik metinlerle birlikte kullanıldı. Bu çalışmalar atölyelerde profesyonel bir ekiple gerçekleştirilirdi. 1450’de Alman Johannes Gutenberg’in dökme harfleri geliştirmesi ve matbaayı keşfinden sonra, ağaç oyma harfler kullanılmamaya başlanmıştır. Avrupa’da baskı alanında yeni bir çığır açılmış, kitap süsleme ve kitap resimlemeye ağaç baskı, bir sanat dalı olarak, bağımsız bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır (Akalın, 2000: 8; Atar, 1993: 85; Gölönü, 1979: 72)

15. Yüzyılda asidin bulunması ile birlikte ağaç baskiresime olan ilgi giderek azalmış ve sanatçıların daha az tercih ettiği bir teknik haline gelmiştir. Bunun en büyük nedeni gravürün ağaç baskıya oranla daha iyi ayrıntı vermesi ve ağaç baskiresimin sanat baskısı olarak kendini gösterememesidir. 20.Yüzyılda özellikle Paul Gauguin’in yaptığı Ekspresyonist anlayıştaki baskılarla yeniden doğmuştur. Ağaç baskiresim tekniği Alman

ekspresyonistleri tarafından yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Tahta baskı tekniği ile gelen, üslubu belirleyecek özellikler arasında, çabukluk, hareket ve dinamizm kavramlarını gösterebiliriz (Gökaydın, 1987).

1.3. Linol Baskı Sanatı ve Tekniği

Artan malzeme çeşitliği ile birlikte baskıresimciler de yüksek baskıda farklı malzeme olanaklarına kavuşmuşlardır. Genellikle plastiğin türevlerinden yapılan linol çeşitleri ağacın aksine baskıda doku bırakmadan düz bir yüzey şeklinde etki bırakmaktadırlar. Linol baskıresimde kalıp olarak kullanılabilen çok farklı ve çeşitte linol ya da muşamba çeşidinin olması, ucuz ve kolay temin edilebilecek araçların olması bu tekniğin okullarda en fazla uygulanan teknik olmasına neden olmuştur. Ayrıca baskı aşamasında yüksek baskı presine ihtiyaç duyulmaması da bu tekniğin önemli avantajlarından biridir. Baskı presinin yerini tahta kaşıklar ya da baskı yapabilecek farklı araçlar almaktadır. Linol baskıresimde genellikle linolyum adı verilen bir malzeme kullanılmaktadır. Linolyum: “Beziryacı, reçine, mantar, talaş tozu, boya ve çeşitli katkı maddelerinin kendir dokuması bir yüzeye yapıştırılmasıyla elde edilen doğal bir döşeme malzemesidir” (Gevgilili, Hasol ve Özer, 1997, s. 1119). Linolyum yada linol olarak adlandırılan bu malzeme oyma araçları ile oyulduktan sonra üstte kalan kısımlara merdane yardımıyla boya verilerek kağıda baskı yapılır. “1860 yılında İngiltere’de icat edilmiş bir yer muşambası olan linolyum böylece grafik-resim teknikleri arasına girmiştir” (Turani, 1995, s. 84). Linol ağaç gibi dokulu bir yüzeye sahip değildir ve oyma işlemi yaparken ağaçta olduğu gibi budak yönüne dikkat etmeyi gerektirmez. Linol ağaca göre daha yumuşak bir malzemedir. Ağaç gibi damarlı olmadığı için dokusal etkiler malzemenin kendisinden yararlanarak elde etmek mümkün değildir. Okullarda kolay oyulabilen ve bulunması daha kolay olduğundan çok tercih edilen bir yüksek baskı malzemesidir. Bu tekniği ustaca kullananların başında Matisse gelmektedir. Matisse tekniğin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Matisse dışında Pablo Picasso da linol renkli baskıresim çalışması yapmıştır. Picasso renkli yüksek baskıresim sanatında tek kalıp üzerinden baskı almayı düşünmüş ve baskılarını bu şekilde yapmıştır. Renkli yüksek baskıresimde her renk için kalıp kullanılırken Picasso tek kalıp kullanarak ve açık renkten koyu renge doğru bir sıralama izleyerek baskılar yapmıştır.

1.4. Renkli Yüksek Baskıresim Uygulanması

Renkli yüksek baskıresim tekniklerinde kullanılan iki yöntem vardır. Eksiltmeli ve çoklu kalıp yöntemi. Eksiltmeli yöntemde tek kalıp kullanılmaktadır ve renkler açıktan koyuya doğru kalıp üzerinden eksiltilerek basılmaktadır. Çoklu kalıp yönteminde ise her renk için ayrı kalıp hazırlanmaktadır. Basım aşamasında yine en açık renkten başlanarak basım işlemi gerçekleştirilir. Klasik yüksek baskıresim tekniklerinde aynı işlem uygulandığı için araştırmada örnek olarak renkli ağaç baskıresim tekniğinin uygulanması gösterilmiştir.

Renkli ağaç baskıresim tekniğinde yapılacak olan tasarımın bir çıktısı alınarak çalışmaya başlanır. Tasarımın yer aldığı kâğıdın ölçüsü ile kullanılacak olan ağaç kalıp aynı ölçülerde olmalıdır. Tasarım kalıp üzerine yerleştirilerek eğer varsa beyaz yerler kopya kâğıdı ile kalıp üzerine transfer edilir (Resim 3). Kopya kâğıdının izlerinin basılacak olan kâğıtta çıkmaması için açık renkte bir kopya kâğıdı tercih edilmelidir.

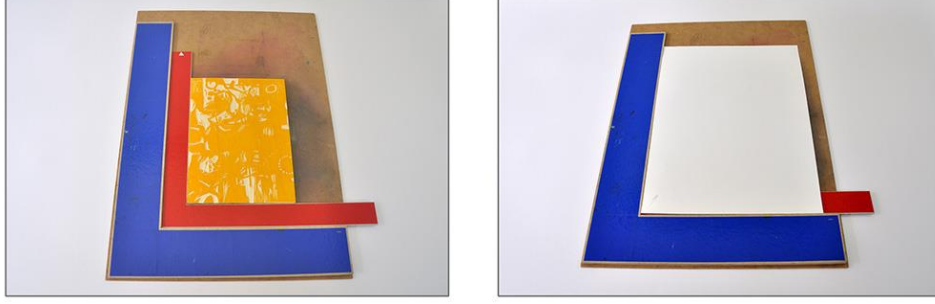
Resim 3. Renkli ağaç baskıresimde tasarımın transfer edilmesi

Transfer işlemi gerçekleştirildikten sonra çalışmada beyaz olan alanlar oyma araçları ile uyularak ilk renk için kalıp hazırlanır. Örnek uygulamada ilk renk olan sarı merdane yardımıyla kalıp üzerine aktarılır.

Renkli yüksek baskiresimde renklerin tam olarak üst üste gelebilmesi için Poza ayarı yapılır. Poza ayarı çok farklı şekillerde yapılabilir. En kullanışlı olanı kalıp ve kâğıt için L şeklinde poza ayarıdır (Resim 4). Kalıp için yapılan L şeklinde poza ayarı kâğıt için yapılandan daha incedir ve aralarında yükseklik farkı vardır. Kalıp ve kağıdı yerleştirirken bu yükseklik farkından yararlanır. İlk önce kalıp yerleştirilir ve tam olarak kenar kısımlara oturması sağlanır. Daha sonra yüksek olan L şeklindeki mukavvaya kâğıt yerleştirilir.

Resim 4. Renkli ağaç baskiresimde poza ayarı

Kağıt üstten hafifçe bastırılarak kalıp üzerine yapışması sağlanır. Kenar kısımlarda bulunan mukavvalar çıkarılır ve çalışma platen (ciltçi presi) presine yerleştirilir (Resim 5). Platen presi genellikle cilt yapımında kullanılan bir prestir. Yüksek baskiresim presi yok ise bir kaşık ya da basınç oluşturabilecek bir araçla baskı işlemi gerçekleştirilir (Resim 6).

Resim 5. Renkli ağaç baskiresimde baskılama işlemleri

Baskı işlemi öncesinde toplam baskı sayısı belirlenmeli ve ilk rengin baskı sayısı belirlenen sayı kadar olmalıdır. Basılan çalışmalar kurutma rafına yerleştirilir ve kurması sağlanır. İlk rengin basım işlemi bittikten sonra kalıp üzerinde basılan rengin oyulması gerçekleştirilir. Eksiltmeli yöntemde tek kalıp kullanıldığı için her renk basıldıktan sonra kalıp üzerinden oyularak eksiltilmektedir.

Resim 6. Renkli ağaç baskiresimde ilk rengin basılması

Oyma işleminde referans olan tasarım kalıp üzerine yerleştirilir ve kopya kâğıdıyla tasarımda basılmış olan renk kalıp üzerine çizilerek oyma işlemi gerçekleştirilir. Her renk için aynı işlemler yapılarak çalışma tamamlanır (Resim 7).

Resim 7. Ağaç baskiresimde basılan renklerin sıralanması

2. Materyal ve Yöntem

2.1 Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi; "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde uygulanan geleneksel yüksek baskiresim tekniklerine alternatif teknikler nelerdir?" olarak saptanmıştır.

2.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Güzel Sanatlar Eğitimi'nde uygulanan geleneksel yüksek baskiresim tekniklerinin, gelişen teknoloji ve malzeme olanakları ile birlikte yeni, alternatif olabilecek baskiresim tekniklerinin hayata geçirilmesi. Geleneksel yüksek baskiresim tekniklerinde zor, karmaşık ve zaman alan işlem basamaklarını yapmadan daha pratik bir şekilde baskiresim çalışmalarının tamamlanabilmesini sağlamak. Temin edilmesi ve işlenmesi zor olan malzemeler yerine maliyeti düşük, temin edilmesi ve işlenmesi kolay olan malzemeler kullanılmasını sağlayarak yüksek baskiresim tekniklerinin yapılabiliğini arttırmak.

Araştırmada geliştirilen ve uyarlanan alternatif yüksek baskiresim tekniklerinin;

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde uygulanan geleneksel yüksek baskiresim tekniklerine alternatif teknikler önermesi bakımından,

Gelişen teknoloji ve artan malzeme çeşitliliğinin yüksek baskıresim tekniklerine etkisinin saptanması açısından,

Güzel Sanatlar Eğitiminde verilen baskıresim dersinin günümüz şartlarına göre yeniden düzenlenmesine yardımcı olması bakımından,

Alternatif ve deneysel baskıresim teknikleri konusunda yapılacak olan çalışmalarda araştırmacılara yardımcı olması bakımından,

Geliştirilen ve uyarlanan alternatif yüksek baskıresim tekniklerinin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) okullarında görev yapacak olan Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarına derslerinde uygulatabilecekleri baskıresim teknikleri olması bakımından önemlidir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma; nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma desenlerinden kuram oluşturma (grounded theory) kullanılmıştır. "Kuram oluşturma; var olan kavramlara ve anlayışa özgün bir katkının söz konusu olduğu desendir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 82). Bu çalışma yapılırken öncelikle Türkiye'deki devlet üniversiteleri Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerindeki baskıresim ders içeriklerine ulaşılarak mevcut baskıresim teknikleri incelenerek doküman analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Alternatif yüksek baskıresim teknikleri araştırmacı tarafından yeniden ele alınmış, bu ele alınış ile birlikte bazı alternatif yüksek baskıresim teknikleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Süreçlerin tamamı, fotoğraf makinesiyle kayıt altına alınmış her aşaması detaylıca ele alınarak işlem sırasına göre aktarılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Alternatif Yüksek Baskıresim Teknikleri

Tüm baskı teknikleri içerisinde, matbaacılıkta tipo baskı olarak uygulanan yüksek baskı tekniği, bilinen en eski tekniktir. Tarihin ilk baskıları; ıstampa-damga şeklinde yüksek baskı olarak yapılmıştır. Bu ilk baskılar; tamamen yazılardan oluşmaktadır ve tahta kalıplar mürekkeplenerek kâğıt veya ipek üzerine basılmıştır (Kıran, 2010: 9). Tasarımda, beyaz kalması gereken yerlerin linol veya ağaç levha üzerinden oyulup çıkartılması ve yüksekte kalan yerlerin mürekkeplenip basılması mantığına dayanır. En basit uygulama şekli, okullarda patates baskısı olarak görülür.

Yüksek baskıresimde kullanılan pekçok malzeme vardır. Bunlardan en çok bilinenleri ve kullanılanları ağaç ve linoldür. Bunların dışında strator, sunta, plastik, alçı gibi oyulabilir özellikteki malzemelerde kullanılmaktadır. Yüksek baskı resimde temel amaç kalıp üzerinde yüksekte kalan kısımlar oluşturarak tasarımın kalıp üzerine aktarılmasıdır. Kalıp oluşturulurken de çeşitli oyma araçlarından yararlanılmaktadır.

Baskıresim teknikleri yüzyıllardır kullanılan ve genellikle malzeme ve yöntem olarak pek fazla değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiştir. Oyma takımları çizim araçları baskıresim tarihinin başlangıcından beri kullanılan araç gereçlerdir. Fakat baskıresim sanatçıları teknolojinin getirdiği yeni malzeme ve teknik olanaklardan her dönemde yararlanmışlardır. Baskıresim sanatçıların yaptığı denemelerle birlikte baskıresim sanatına yeni malzemeler ve yeni yöntemler katılmıştır. Kendi anlatım dillerine uygun malzeme ve yöntemi bulma arayışında olan baskıresim sanatçıları için deneysellik ve yeni anlatım yöntemleri bulma isteği baskıresim yeni teknikler ve malzemeler kazandırmıştır.

3.2 Dakota Baskı ve Tekniği

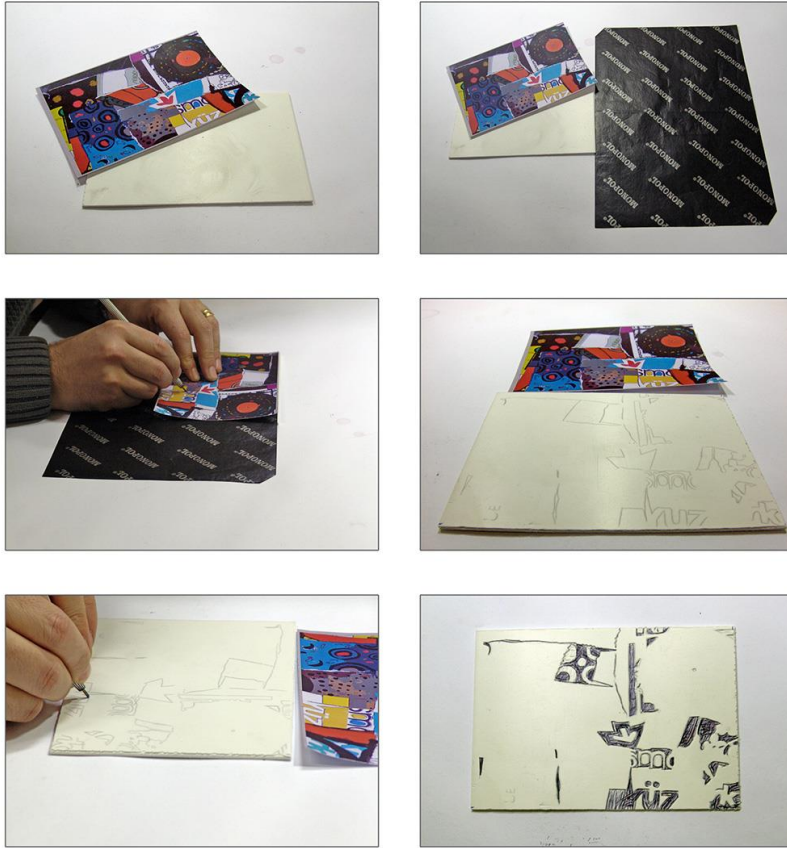
Yüksek baskıresimde kalıp oyulurken temel olarak çukur alanlar ve yüksek alanlar oluşturulmaktadır. Bu nedenle genellikle ağaç ve linol gibi malzemeler oyularak kalıp yapılır. Artan malzeme çeşitliliğiyle ağaç ve linol dışındaki malzemeleri kullanma olanağı doğmuştur. Bunlardan biride genellikle reklam sektöründe kullanılan ve dakota olarak adlandırılan malzemedir. Dakota'nın en önemli özelliği geleneksel yüksek baskı tekniklerinde kullanılan ağaç ve linol gibi sert olmamasıdır. Bu özelliğinden dolayı oyma araçlarını kullanımı yerine sadece bir kalemle çukur alanları oluşturmak mümkündür. Ağaç, linol ve PVC gibi sert olmadığı için

yüzeye kalemle çizim yapar gibi bastırduğumuzda çukur alanların oluşmasına olanak vermektedir. Böylece özellikle küçük yaştaki çocukların dahi kullanabileceği bir malzeme olmaktadır.

3.2.1 Renkli Dakota Baskı Tekniği İşlem Basamakları

Tasarıma uygun ölçüde dakota kesilir. Dakota kolay kesilen ve yumuşak bir malzemedir. Maket bıçağı ya da makasla rahatlıkla kesilebilmektedir. Baskısı gerçekleştirilecek olan tasarım ile Dakota aynı ölçüde olmalıdır. Renkli çalışmalarda geleneksel yüksek baskıda olduğu gibi açık renkten koyu renge doğru bir sıralama mevcuttur. Bu nedenle çalışmada en açık renkten başlanır. Çalışmada beyaz alanlar mevcutsa öncelikle boya verilmeden bu alanların dakota üzerine çizilmesi ve çukur hale getirilmesi gerekmektedir. Dakota'nın üzerine kopya kâğıdı yerleştirilir bu kopya kâğıdının üzerine dakotaya tam olarak oturacak şekilde tasarım yerleştirilir. Bir kalem yardımıyla çalışmadaki beyaz kısımlar dakota üzerine aktarılır. Tükenmez kalemle çizilmiş olan kısımların üzerinden geçerek çukur hale getirilmektedir. Bu malzemenin en önemli avantajı oyma bıçakları kullanmadan tükenmez kalemle çukurluk oluşturulmasına imkân vermesidir. Kalem olduğu için tutulması ve kullanılması oldukça kolaydır. Küçük yaştaki çocukların bile rahatlıkla kullanabileceği bir çizim aracıdır. Şekilde gösterilen çalışmada ilk aşamada beyaz olan kısımlar çukur hale getirilmiştir (Resim 8).

Resim 8. Dakota üzerine ilk rengin aktarılması

Çukur olan kısımlar ezildikten sonra ilk renge geçilir örnek çalışmada ilk renk sarıdır. Teknikte kullanılan boyalar geleneksel baskıresimde kullanılanlarla aynıdır. Fakat küçük yaştaki çocukların su bazlı baskı boyası kullanmaları daha sağlıklı olacaktır. Bu boyaların en önemli özelliği suyla çözülebilmeleri, kokusuz olmaları ve tiner gibi toksik maddelere ihtiyaç duymadan sonuç alınabilmesidir. Su bazlı baskı boyasının dışında su bazlı akrilik boyalar da kullanılabilir fakat bu boyaların çabuk kurumaması için glase kullanılmalıdır. Boya verme aşamasında merdane kullanılır. Merdane çukur olan kısımlara girmez sadece yüksekte kalan kısımlara boya verir. Merdane bulunmadığı durumlarda farklı araçlar da kullanılabilir. Örneğin bir sünger yardımıyla boya kalıp üzerine fazla bastırmadan verilebilir. Su bazlı boya kullanılacaksa geniş bir fırça da

boyayı kalıp üzerine aktarmada kullanılabilir. Boya işleminden sonra kalıp poza için ayarlanır ve kalıp üzerine kağıt yerleştirilir. Geleneksel yüksek baskıresim tekniklerinde olduğu gibi dokusuz bir kağıt tercih edilmelidir. Dokulu olan kâğıtlarda çukurda olan kısımlara boya temas edemediği için bu kısımlar boyanmamaktadır. Kâğıtlar kalın olabileceği gibi gündelik yaşamda kullandığımız ince A4 kâğıtları da kullanılabilir. Hatta bu kâğıtlar ince olduğu için kalıptaki boya çok daha kolay bir şekilde kâğıda geçmektedir.

Geleneksel yüksek baskıresim tekniklerinde genellikle yüksek baskı presi yada tahta kaşıkla baskılama yöntemi kullanılır. Dakota baskıresim tekniğinde baskılama aracına gerek duyulmadan sadece elimizle yapacağımız basınç yeterli olmaktadır. Bu özellik tekniği her yaştaki çocukların dahi yapabileceği bir teknik haline getirmektedir.

Çalışmada birinci rengi bastıktan sonra basılmış olan kısımlar tükenmez kalemle ezilerek çukur hale getirilir. Daha sonra ikinci renge geçilir. Çalışmadaki renk sayısına göre bu aşamalar tekrar edilir ve en son aşamada en koyu renk basılarak çalışma tamamlanır (Resim 9).

Resim 9. Dakota baskı aşamaları

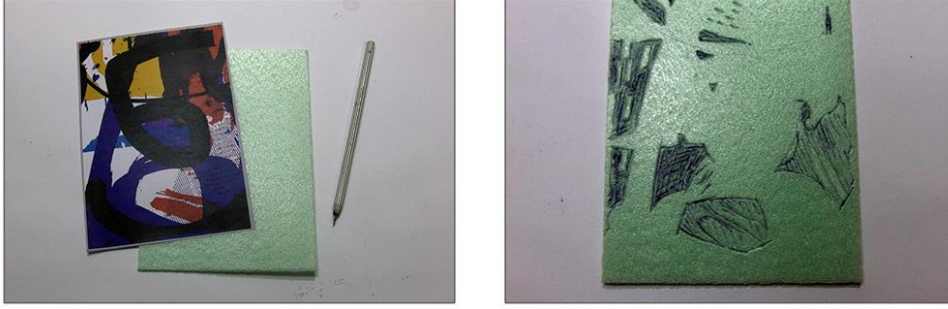
3.3. Kapron Baskı ve Tekniği

Kapron laminat ve lamine parke altı ses ve ısı izolasyon levhası polistren köpük levhadır. Laminat parke altına kullanılan kapronun 3,5 ve 7mm kalınlıkta olan çeşitleri vardır. Tabaka levha şeklinde 70x100cm ölçülerinde satılır. Kolay kesilen bir malzemedir. Dakotaya göre daha yumuşak bir malzemedir. Kapron dokulu bir malzemedir. Dakota gibi tamamen düz ve pürüzsüz bir yüzeye sahip değildir. Bu nedenle baskı sonrasında çalışmada gözle görülür dokular oluşmaktadır. Kapronda da dakotada olduğu gibi çukur alanlar oyma işlemi yapmadan ezerek oluşturulur. Kapron dakota gibi oymaya elverişli değildir. Bu nedenle kapronda çukurluk oluşturmak için kalem gibi araçlardan yardım alınır. Ucu uzun olan tükenmez kalem en iyi ezme aracıdır. Tükenmez kalemin uç kısmı yuvarlak ve uzun olduğu için çukurlukların kenarları daha keskin olmaktadır. Böylece çalışmada ayrıntılar daha iyi çıkmaktadır. Kapron rahatlıkla kesilebilen bir malzemedir.

Özellikle makasla dikdörtgenin dışında istenilen şekillerde kesilebilir. Bu da özellikle farklı şekillerde tasarımlar yapmayı kolaylaştırmaktadır.

Kapron üzerine daha önce hazırlanan bir tasarımı aktararak baskı yapılacaksa tasarımı kapron üzerine geçirmek için kopya kâğıdı kullanılmaz. Bunun nedeni de kapronun dokulu bir yüzeye sahip olmasıdır. Kopya kâğıdı ile yapılan transferde çizim tam olarak kapronun üzerine çıkmaz. Tasarım kapron üzerine yerleştirildikten sonra üzerinden tükenmez kalemle geçilince kapron yumuşak olduğu için çizim çukur alanlar olarak altta çıkar böylece çukurlaştırılacak alanlar kapronda oluşmuş olur (Resim 10).

Resim 10. Kapron üzerine tasarımın aktarılması

Boya olarak yağ bazlı boyalar kullanılabilir. Yapılan denemelerde en iyi sonucu matbaa mürekkebi vermiştir. Kapron boyayı çok iyi alan bir malzemedir. Boyayı yüzeye aktarabilen her türlü merdane kullanılabilir. Basım aşamasında pres yada kaşıkla basma yöntemi kullanılmadan sadece elimizin basıncı baskı için yeterli olmaktadır. Baskı için en iyi sonucu dokusuz ve düz kağıtlar vermektedir. Çalışmadaki renk sayısına göre baskı aşamaları tekrarlanarak çalışma tamamlanır (Resim 11).

Resim 11. Kapron baskı aşamaları

3.4 Köpük Baskı ve Tekniği

Polistiren ya da daha çok bildiğimiz adıyla köpük bir tür plastiktir. İzolasyon malzemesi olarak, ince cidarlı kaplarda, soğutma kulelerinde, boru köpük, kauçuk, çeşitli aletler, otomobil parçaları, paneller ve elektronik aletlerin plastik aksamlarında yaygın olarak kullanılır. Tek kullanımlık bardak, tabak, yoğurt kapları, ayran kaplarında sıklıkla kullanılır (Resim 12). Genetik ve moleküler biyolojinin en temel uygulamalarından biri olan hücre kültürlerinde kullanılan kapların yapısında bulunur (Wikipedia, 2017). Günlük hayatta neredeyse her yerde karşımıza çıkmakta ve kolay temin edilebilmektedir. Köpük diğer yüksek baskı tekniklerinde kullanılan ağaç ve linol gibi sert bir malzeme değildir. Dakato ve kapron gibi oymaktan ziyade kalemle ezilerek işlenmektedir. Kalem köpük üzerine bastırılarak çizgi çizildiğinde bir çukurluk oluşmakta bu da yüksek baskının gerçekleştirilmesi için yeterlidir.

Resim 12. Köpük

Köpük baskıresimde matbaa mürekkebi iyi sonuç vermektedir (Resim 13). Fakat boyanın toksik madde olan tinerle inceltilmesi ve temizlik sırasında yüzeyden kolay çıkması nedeniyle su bazlı boyalar kullanılmalıdır. Su bazlı boyalar aynı zamanda küçük yaşta çocukların kullanımına daha uygun olacaktır.

Resim 13. Köpük baskıresim, öğrenci çalışması

Köpük çok yumuşak bir malzeme olduğu için tasarımın transfer edilmesi oldukça zordur çünkü baskı yapıldığında çukurluk oluşmaktadır. Bu bir açıdan avantajdır çünkü kopya kâğıdına gerek kalmadan kâğıdın üzerindeki çalışmanın üzerinden bir kalemle geçildiğinde köpük üzerinde çukurluk oluşacağı için tasarımda köpüğün üzerine transfer olmuş olur. Köpükte baskılama aracı olarak herhangi bir araca gerek duyulmadan sadece elimizle yapacağımız basınç yeterli olmaktadır. Bu özelliği sayesinde her yaştaki çocukların kullanımına olanak vermektedir. Normal kalınlıktaki A4 kağıdı iyi sonuç vermiştir. Köpük baskıda renk sayısına göre baskı aşamaları tekrarlanarak çalışma tamamlanır (Resim 14).

Resim 14. Köpük baskı aşaması

3.5. Alternatif Yüksek Baskıresim Tekniklerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Dakota ile renkli çalışma yapılacaksa eskizi kalıp üzerine aktarırken açık renkli kopya kâğıtları tercih edilmelidir. Çalışmada açık renkleri basarken koyu olan kopya kâğıdının çizgileri de kâğıt üzerine çıkmaktadır. Oyma işlemi yapılmadığı için çukur alanları kalemle iyice bastırmak gerekir. İlk baskıdan sonra gerekli olması halinde çukur alanlar tekrar kalemle bastırılarak boya alması önlenir. Su bazlı boya kullanırken çukur alanlara boya gelmemesi için boyayı çok sulandırmamak gerekir. Kalıp üzerine boya verirken fazla boya kullanıldığında çukur alanlar da boya ile dolabilmekte ve kâğıt üzerinde istenmeyen yerlere de boya gelebilmektedir. Bunu önlemek için kalıp üzerine boyayı yavaş yavaş vermek gerekir.

Kapron dakotaya göre daha yumuşak ve yüzeyi daha engebelidir bu nedenle baskılarda fazla ayrıntı vermez. Tasarımlar bunu göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır. Kapron sentetik tinerle kolayca deforme olabilmektedir bu nedenle matbaa mürekkebi ya da sentetik bazlı boya kullanırken dikkatli olmak gerekir. Renkli baskılarda basılan rengin kalıp üzerinden silme aşamasında çok fazla tiner kullanmamak gerekir. Su bazlı boya kullanırken boyanın çok sulu olmaması ayrıntıların kaybolmaması açısından önemlidir.

Köpük ağaç ve linole göre daha yumuşak bir malzemedir. Büyük alanları çukurlaştırırken tam olarak ezme gerekir çünkü baskı sırasında bu alanlar da boya almakta ve kâğıt üzerine çıkabilmektedir. Çalışmada büyük alanlar kullanılacaksa bu alanları çukurlaştırmak yerine kalıp üzerinden kesip almak gerekir. Köpük yumuşak bir malzeme olduğu için çukurlaştırma sırasında malzemeye zarar vermeye özen gösterilmelidir. Renkli

baskılarda ağaç ve linol kadar çok renkli baskıya imkân vermemektedir. Çok renk kullanılması gereken tasarımlarda çoklu kalıp kullanımı bu sorunu ortadan kaldırılabılır.

3.6. Alternatif Yüksek Baskıresim Teknikleri ile Geleneksel Yüksek Baskı Tekniklerinin Farkı

Geleneksel yüksek baskı tekniklerinde genellikle ağaç ve linol kullanılmaktadır. Bu iki yüksek baskı malzemesi de oyularak yapılır. Oyma işlemi yapılırken de oyma bıçakları kullanılmaktadır. Oyma bıçakları küçük yaştaki çocukların kullanması tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir. Burada en büyük tehlike oyma bıçakların oyma sırasında ele veya parmaklara batmasıdır. Oyma bıçakları çok keskin olduğu için derin kesikler meydana gelebilmektedir. Bu sadece küçük yaştaki çocukların değil herkes için bir tehlike oluşturmaktadır. Alternatif yüksek baskıresim malzemelerinde oyma işlemi olmadığı için böyle bir tehlike söz konusu değildir. Geleneksel yüksek baskıresim tekniklerinde oyma bıçaklarını gereği gibi kullanmak için deneyim sahibi olmak gerekir. Özellikle ağacın oyulması sırasında bıçağı kontrol etmek zor olabilir ve bazen istenmeyen yerlerin de oyulması söz konusu olabilmektedir. Oysa alternatif yüksek baskıresim malzemeleri kullanıldığında oyma aracı olmadığı için kontrolün sağlanması çok daha kolay olmaktadır. Kullanılan oyma araçlarının yerini kalemler almaktadır. Bu avantaj daha kontrollü bir çukurlaştırma imkânı sağlamaktadır. Bu aynı zamanda küçük yaştaki çocukların tekniğı kullanmalarına imkân sağlamaktadır. Dezavantajı ise geleneksel yüksek baskıda kullanılan ağaç ve linol gibi malzemelerde yapılabildiğı gibi ayrıntıya çok fazla izin vermemesidir.

Alternatif malzemeler geleneksel yüksek baskının gerektirdiğı pres ve kaşıkla baskılama işlemi yerine çok az bir basınçla çalışmanın kağıt üzerine aktarılabilmesine olanak sağlamaktadır. Elimizle yaptığımız basınç bunun için yeterlidir. Ağaç ve linol gibi malzemeler kadar sert olmadıkları için makasla bile çok farklı şekillerde kesilip kalıp oluşturulabilir. Geleneksel yüksek baskı tekniklerine göre çok daha kısa bir sürede çukurlaştırma işlemi yapılabilmektedir. Bu zaman açısından önemli bir kazanç sağlamaktadır. Alternatif malzemelerden köpük geleneksel yüksek baskıresim tekniklerinde kullanılan ağaç ve linol gibi malzemeler kadar dayanıklı değildir. Bu nedenle renkli çalışmalarda çoklu kalıp yöntemi kullanılmalıdır.

4. Sonuçlar

Teknoloji alanında ortaya çıkan her yenilik, tüm alanlarda olduğu gibi baskıresimi de önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle malzeme çeşitliliğinin artması, baskıresimde geleneksel tekniklere alternatif olabilecek tekniklerin ve malzemelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ortaya çıkan yeni baskıresim teknikleri ve malzemeleri, geleneksel baskıresim tekniklerine göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların ortaya çıkarılması için bazı çalışmaların yapılması gerektiğı düşünülmüş ve bu çalışma ile alternatif malzemeler denemiş buna paralel yeni teknikler geliştirilmiştir. Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerinde ve MEB'e bağlı okullarda levha olarak genellikle "ağaç" ve "linol" kullanılmaktadır. Artan malzeme çeşitliliğiyle "ağaç" ve "linol"ün dışındaki malzemeleri kullanma olanağı doğmuştur. Alternatif yüksek baskıresim tekniğı ile yapılan denemeler ve araştırmalar sonunda dakota, kapron ve köpük gibi malzemeler denenmiş ve bu malzemelerle ilgili olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Bu malzemeler ağaç ve linol gibi sert malzemeler değildir. Bu nedenle geleneksel yüksek baskıresim tekniğinde olduğu gibi oyma araçlarına gerek kalmadan yüksek ve çukur alanlar oluşturmak mümkündür. Yüksek ve çukur alanlar oluşturmak için bir kalem yeterli olmaktadır. Kalemi levha üzerinde çizim yapar gibi hareket ettirdiğimizde çukurluk oluşturulabilmektedir.
- Oyma araçlarını doğru ve düzgün bir şekilde kullanmak deneyim ve çokça uygulama gerektirmektedir. Alternatif yüksek baskıresimde kullanılan malzemelerde oyma işlemi yerine ezme işlemi yapılmaktadır. Bunun için kalem kullanılmaktadır. Kalem, yazı ve çizim yaparken kullanılan bir araç olduğu için kullanımında bir zorluk yaşanması söz konusu değildir.
- Dakota, kapron ve köpük gibi alternatif yüksek baskıresim malzemeleri su bazlı boyalarla baskı yapılmasına elverişli levhalardır. Matbaa mürekkebin dışında su bazlı boyalar, suluboya, plastik boya, akrilik gibi boyalarla da bu levhalardan sonuç alınmıştır.

- Alternatif yüksek baskıresim malzemelerini kullanırken su bazlı boya tercih edildiğinde herhangi bir toksik madde kullanılmadığı için sağlık açısından da herhangi bir tehlike oluşturmamaktadır. Bu özellikleri sayesinde küçük yaştaki çocukların rahatlıkla kullanabileceği yüksek baskıresim malzemeleri haline gelmektedir.
- Alternatif levhalar ağaç ve linole göre çok daha kolay temin edilebilen malzemelerdir. Yapı marketlerinden hepsi temin edilebilir. Özellikle köpük günlük hayatımızda çokça karşılaştığımız ve kullandığımız bir malzemedir.
- Geleneksel yüksek baskıresimde basım aşamasında yüksek baskı presi, yüksekliği ayarlanmış çukur baskı presi ya da baskılama aracı olarak kaşık kullanılmaktadır. Donanımlı bir atölyenin dışında bu tür presleri bulmak zordur. Bu presler bazı Güzel Sanatlar liseleri dışında MEB'e bağlı okullarda bulunmamaktadır. Baskılama aracı olarak kaşık kullanılması, fizikî güç gerektiren bir uğraştır. Bu sebeple kaşık kullanımı, küçük yaştaki çocuklar için uygun bir yöntem gibi görünmemektedir. Sözü edilen alternatif yüksek baskı malzemelerinde hiçbir araca gerek kalmadan sadece elimizle yaptığımız baskılama ile kalıp üzerindeki boyalı alan kâğıt üzerine geçmektedir.
- “Dakota”, “kapron” ve “köpük” gibi malzemelerin maliyeti, “ağaç” ve “linol”e göre daha düşüktür. Oyma araçları almaya gerek kalmadan sadece kalemle çukur alanlar oluşturulabiliriz. Bu özellikleri nedeniyle okullarda kullanılması çok daha kolaydır. Fiyatlarının uygun olmaları nedeniyle öğrencilerin deneme yanılma yoluyla tekniğin özelliklerini öğrenmeleri daha kolay olacağı sonucuna varılmıştır.
- Bu araştırmada kullanılan malzemeler ve yöntemlerin okullarımızda baskıresim eğitimine önemli bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırmada da belirtildiği gibi malzeme ve tekniklerin bazıları MEB'e bağlı okulların her kademesinde uygulanabileceği gibi okul dışında da uygulanabilecek tekniklerdir.

5. Öneriler

Yüksek baskıresim tekniklerinde alternatif olabilecek teknikler ve malzemelerle ilgili yapılan araştırmada şu öneriler ortaya çıkmıştır:

- Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerinde baskıresim derslerinde öncelikle geleneksel baskıresim teknikleri öğretilmeli bu teknikleri öğretebilmek için gerekli olan altyapı ve atölye şartları yerine getirilmelidir. Öğretmen adaylarının gittikleri okullarda karşılaşabilecekleri olumsuzluklardan dolayı (Ders süresinin kısa olması, okul olanaklarının yetersiz olması, maliyet, sağlık koşulları, yaş düzeyine uygunluk vs.) geleneksel baskıresim tekniklerden sonra alternatif baskıresim teknikleri gösterilerek gittikleri okullarda bu teknikleri uygulatabilecek bir bilgi ve beceriye sahip olmaları hedeflenmelidir.
- Geleneksel baskıresim tekniklerinde var olan karmaşık işlem basamaklarının alternatif baskıresim tekniklerinde olmamasından dolayı çalışmalar çok daha kısa sürelerde sonuçlandırılması bakımından MEB okullarında ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde kullanılması önerilir.
- Alternatif yüksek baskıresim tekniklerinde kullanılan plakalar; yumuşak olduğu, makasla kolaylıkla kesilebildiği ve öğrencilerin farklı formlarda yapabilecekleri tasarımlara uygun olduğu için kullanılması önerilir.
- Klasik baskıresim tekniklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlardan biri de malzemelerin temin edilmesindeki zorluklardır. Alternatif baskıresim tekniklerinde kullanılan malzemeler kolay temin edildiğinden dolayı uygulaması önerilir.
- Alternatif yüksek baskıresim tekniklerinde oyma yerine kalemle ezme işlemi yapıldığı için çalışma çok daha kısa sürede tamamlanmaktadır bu nedenle okullardaki kısıtlı zaman sorununu çözmek için alternatif baskıresim teknikleri uygulanmalıdır.
- Alternatif yüksek baskıresim tekniklerinde oyma araçları kullanılmadığı ve oyma araçlarını kullanırken meydana gelebilecek yaralanmaları tamamen ortadan kaldırdığı için MEB okullarında Görsel Sanatlar dersi kapsamına alınması önerilir.

- Alternatif baskıresim tekniklerinin zaman, maliyet, süre ve sağlık açısından avantajlarının yanında elde edilen sonuçların klasik yüksek baskıresim tekniklere yakın olmasından dolayı kullanılması önerilir.
- Alternatif baskıresim teknikleri donanımlı bir atölye olmadan yapılabilecek teknikler olduğundan dolayı MEB okullarında ve Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerinde kullanılması önerilir.
- Alternatif baskıresim tekniklerinin zaman açısından çok daha kısa sürede sonuçlandırılabilmesinden dolayı kullanılması önerilir.

Kaynakça

1. Akalan, G. (2000). *Gravür*. Ankara: Kale Seramik Sanat Yayınları.
2. Aslier, M. (1989). *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*. İstanbul: Tıglat Yayın, c. 5.
3. Atar, A. (1993). *Sanat ve iş teknolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
4. Brunner, F. (2001). *Gravürün el kitabı*. (F. Yaman, Çev.) İstanbul: Atelye Alaturka Karşı Sanat Çalışmaları.
5. Gevgilili, A., Hasol, D. ve Özer, B. (1997). *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi*. İstanbul: Yem Yayın.
6. Gökaydın, N. (1987). Tahta baskı tekniği dünü, bugünü, eğitimde yeri. *Hacettepe Ün.*, *GSF Yayınları* (6).
7. Gölönü, G. (1979). *Kazı resim*. İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi.
8. Kıran, H. (2010). *Ağaç baskı sanatı*. Ankara: Bellek Yayınları.
9. Koçak, G. (2002). Ukiyo-e. *Anadolu Sanat* (13), 141-147.
10. Öztuna, H. Y. (2007). Değişen dünyanın resimleri: Ukiyo-e. *Grafik Tasarım* (7), 80-86.
11. Şatır, S. (1996). *2.Ulusal tasarım kongresi bildiri kitabı*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü.
12. Tunç, A.Z. (2004). Baskı Resim Sanatı ve Kültürümüzdeki Yeri , *Sanat Yazıları Dergisi*, 11, 99-107
13. Turani, A. (1995). *Sanat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
14. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
15. Walker, G. A. (2005). *The woodcut artist's handbook*. New York: Firefly Books.

İnternet Kaynakları

Wikipedia. (2017). *Polistiren*, Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Polistiren> (20.05.2018)

Resim Kaynakçası

Resim 1. *Wordpress*. (2018). *Altamira mağarası*, Erişim adresi: <https://historyshadow.wordpress.com/2014/02/27/preserving-the-past-to-inspire-the-future-the-cave-of-altamira/> (17.05.2018)

- Resim 2. "Diamond Sutra Öğretisi" M.S. 868 (Booksfact, 2018). Erişim adresi:
<https://www.booksfact.com/history/diamond-sutra-first-printed-book-11-may-868-ce.html> (16.05.2018)
- Resim 3. Renkli ağaç baskıresimde tasarımın transfer edilmesi, Bahar, T. (2016)
- Resim 4. Renkli ağaç baskıresimde poza ayarı, Bahar, T. (2016)
- Resim 5. Renkli ağaç baskıresimde baskılama işlemleri, Bahar, T. (2016)
- Resim 6. Renkli ağaç baskıresimde ilk rengin basılması, Bahar, T. (2016)
- Resim 7. Ağaç baskıresimde basılan renklerin sıralanması, Bahar, T. (2016)
- Resim 8. Dakota üzerine ilk rengin aktarılması, Bahar, T. (2015)
- Resim 9. Dakota baskı aşamaları*, Bahar, T. (2015)
- Resim 10. Kapron üzerine tasarımın aktarılması, Bahar, T. (2015)
- Resim 11. Kapron baskı aşamaları, Bahar, T. (2015)
- Resim 12. Köpük, Bahar, T. (2015)
- Resim 13. Köpük baskıresim, öğrenci çalışması, Bahar, T. (2015)
- Resim 14. Köpük baskı aşaması, Bahar, T. (2015)